

РАННІ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ЗВ'ЯЗКИ FRÜHE UKRAINISCH-DEUTSCHE BEZIEHUNGEN

Буковина з XIV ст. входила до складу Молдавського князівства. Ще до монголо-татарської навали (1241) на її території деякий час перебували лицарі Тевтонського ордена. У XIV ст. монахи-францисканці Пауль фон Швейдниц (Сілезія) і Ніколаус фон Мельзах (Пруссія) займалися місіонерством, але значного успіху не досягли. Німецькі ремісники, купці, ковалі-зброярі, лікарі, вчителі, пивовари селилися у містах Південної Буковини. У містах князівства поширилося Магдебурзьке право. Для вирішення суперечок зверталися в трансільванський Бістріц і галицький Лемберг.

Закарпаття в Середньовіччі було околицею Угорщини, нечисельне населення якої складалося з різних слов'янських народів. Німці з Нижньої Саксонії і Фландрії з'явилися тут у 1141–1161 рр. на запрошення угорського короля. Їхніми завданнями було забезпечення доставки солі і перетворення ряду населених пунктів у міста. У XIII ст., після набігів татар, король Бела IV запросив селитися в розореному і збезлюденому регіоні саксонських хліборобів і ремісників. У XVI ст. сюди прибували біженці з Тюрингії. У другій половині XVII ст. у ході протистояння трансільванських князів територіальним зазіханням австрійських Габсбургів замок Мукачеве був перетворений на фортецю. Для будівельних робіт запросили ремісників з Австрії, Баварії та інших німецьких регіонів. Біля підніжжя замкової гори вони заснували селище Паланок (Планкендорф). На початку XVIII ст. у гарнізоні фортеці служили близько 500 німецьких піхотинців, сім'ї яких жили в Паланку і місті.

У XIV–XV ст. у містах Західної України (Хуст, Тячів /Простойчана/, Лемберг, Кременець, Володимир-Волинський, Луцьк та ін.) утвердилися норми і традиції німецької правової культури – Магдебурзьке право. Стосуючись спочатку лише німців, воно поступово поширилося на інше населення міст, де з'явилися ремісничі цехи – замкнуті організації для підтримки професійних інтересів, які об'єднували ремісників. Маючи західне походження, цехи, втім, не стали самоврядними. У XVI–XVIII ст. «німецьке» право поширилося на міста Лівобережжя.

Українська мова увібрала з німецької безліч запозичень: броварня – Brauerei, бурштин – Bernstein, келих – Kelch, майстер – Meister, фарба – Farbe, цегла – Ziegel, дах – Dach, ліхтар – Leuchter, пляшка – Flasche, шухляда – Schublade, клейнод – Kleinod, цукор – Zucker, цибуля – Zwiebel та ін.

У XVII ст. значний вплив на духовне та культурне життя мав архимандрит Києво-Печерської лаври Інокентій (1656–1684). Інокентій Гізель (1600–1684) – уродженець Кенігсберга з родини німецьких протестантів. В юності він переселився до Києва, перейшов у православ'я і постригся в ченці. Був ігуменом різних монастирів. П. Могила призначив його учителем і проповідником Києво-Могилянського колегіуму, за заповітом Гізель став ректором (1648–1656). Архимандрит відстоював інтереси Київської митрополії від зазіхань московських патріархів, ратуючи за збереження підпорядкування української церкви Патріарху Константинопольському, протестував проти втручання московських воевод у церковні справи.

У XVIII ст., в період російсько-турецьких воєн за вихід до Чорного моря і гирла Дунаю, коли поступово привласнювалися землі запорозьких козаків, у військових кампаніях на боці Росії брали участь німці-офіцери, які потрапили на російську службу або були обрусілі, народжені вже в Росії. Найбільш відомі: генерал-фельдмаршал граф Бургард Крістоф Мініх, барон Карл Геронім фон Мюнхгаузен, Крістоф Герман фон Манштейн, Фрідріх і Крістоф фон Штофельн, принц Олександр Вюртемберзький, військовий інженер Олександр Рігельман, генерали Людольф Август фон Бісмарк і граф Йоганн-Бернард Вейсбах. Чиновники з німців були широко представлені в царській адміністрації на українських землях.

8. «Барон Мюнхгаузен верхи на ядрі». Г. Франц. 1896. Г. фон Мюнхгаузен (1720–1797) брав участь у поході Мініха проти турок (1738). „Baron Münchhausens Ritt auf der Kanonenkugel“. G. Franz. 1896. H. von Münchhausen (1720–1797) nahm am Feldzug Münnichs gegen die Türken teil (1738).

Die ukrainische Sprache hat viele deutsche Entlehnungen wie browarnja – Brauerei, kelych – Kelch, burschtyн – Bernstein, majster – Meister, farba – Farbe, zegla – Ziegel, dach – Dach, lichtar – Leuchter, pljashka – Flasche, schuchljada – Schublade, klejnod – Kleinod, zukor – Zucker, zybulja – Zwiebel u. a. aufgenommen.

Im 17. Jh. hatte der Archimandrit des Kiewer Höhlenklosters Inokentij (1656–1684) einen bedeutenden Einfluss auf das geistige und kulturelle Leben. Es war Innozenz Giesel (1600–1684). In einer deutschen protestantischen Familie in Königsberg geboren, ging er in jungen Jahren nach Kiew, konvertierte zur Orthodoxie und wurde Mönch. Er wurde Abt verschiedener Klöster. P. Mohyla machte ihn zum Lehrer und Prediger des Kiew-Mohyla-Kollegiums. Seinem Testament entsprechend wurde er Rektor des Kollegiums (1648–1656). Der Archimandrit trat für die Interessen der Kiewer Metropole ein, setzte sich für die Beibehaltung der Unterstellung der ukrainischen Kirche unter den Patriarchen von Konstantinopel, protestierte gegen die Einmischung von Moskauer Wojewoden in kirchliche Angelegenheiten.

Im 18. Jh., im Zuge der russisch-türkischen Kriege um den Zugang zum Schwarzen Meer und zur Donaumündung, als nach und nach das Land der Saporoger Kosaken in Besitz genommen wurde, haben an den Kriegshandlungen auf der Seite Russlands deutsche Offiziere, die in russische Dienste eintraten oder in Russland geboren und bereits assimiliert waren, teilgenommen. Am bekanntesten sind: General-Feldmarschall Graf Burkhard Christoph von Münnich, Karl Hieronymus Freiherr von Münchhausen, Christoph Hermann von Manstein, Friedrich und Christoph von Stoffeln, Prinz Alexander von Württemberg, der Militäringenieur Alexander Rigelmann, die Generale Ludolf August von Bismarck und Graf Johann-Bernhardt Weisbach. Deutsche Beamte wurden von der Verwaltung der Zaren zahlreich auf ukrainischem Boden verwendet.

Граф Бурхард-Христофор Мюнх

9. Graf B. K. фон Мініх (1683–1767) та його кримський похід (1737), який закінчився взяттям Очакова. Фрагмент карти, 1738. Graf B. Ch. von Münnich (1683–1767) und sein Krim-Feldzug (1737), der mit der Einnahme von Otschakow endete. Kartenfragment, 1738

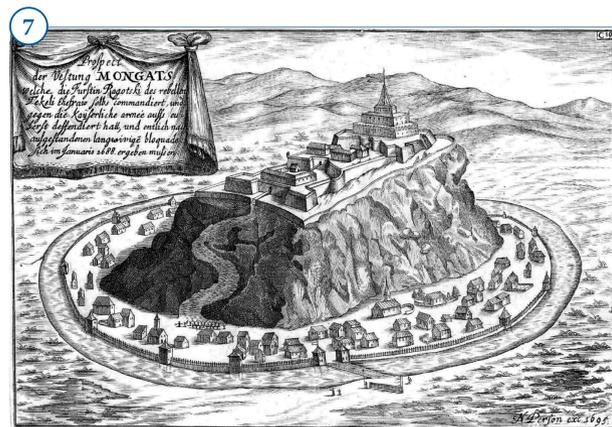
10. Надгробний обеліск на могилі принца Вюртемберзького († 1791), учасника російсько-турецької війни (1787–1791). Херсон Steele auf dem Grab des Prinzen von Württemberg († 1791), der am russisch-türkischen Krieg teil nahm (1787–1791). Cherson

6. Архимандрит Інокентій (Гізель). Перша половина XVIII ст. Національний художній музей України Archimandrit Inokentij (Giesel). 1. Hälfte 18. Jh. Nationales Kunstmuseum der Ukraine

Die Bukowina (Buchenland) gehörte seit dem 14. Jh. zum Fürstentum Moldau. Schon vor dem Eindringen der Mongolo-Tataren (1241) hielten sich auf ihrem Territorium einige Zeit Ritter des Deutschen Ordens auf. Im 14. Jh. haben Franziskanermönche Paul von Schweidnitz (Schlesien) und Nikolaus von Mehlsach (Preußen) missioniert, konnten aber keine bedeutenden Erfolge erzielen. Deutsche Handwerker, Kaufleute, Waffenschmiede, Ärzte, Lehrer, Bierbrauer wurden in Städten der Südbukowina sesshaft. In den Städten des Fürstentums fand das Magdeburger Stadtrecht Eingang. Zur Schlichtung strittiger Fragen wandte man sich an das transsilvanische Bistritz und das galizische Lemberg.

Transkarpatien war im Mittelalter Ungarns Peripherie, deren nicht zahlreiche Bevölkerung sich aus verschiedenen slawischen Völkern zusammensetzte. Deutsche aus Niedersachsen und Flandern kamen hierher 1141–1161 auf Einladung des ungarischen Königs. Ihre Aufgabe war es, den sicheren Transport von Salz zu gewährleisten und einige Siedlungen zu Städten zu entwickeln. Im 13. Jh. hat König Bela IV. nach den Überfällen der Tataren sächsische Bauern und Handwerker zum Siedeln in der ausgeplünderten und entvölkerten Region eingeladen. Im 16. Jh. kamen dorthin Flüchtlinge aus Thüringen. In der zweiten Hälfte des 17. Jh. wurde das Schloss Munkatsch im Verlauf des Widerstands der Siebenbürgischen Fürsten gegen Gebietsansprüche der österreichischen Habsburger zu einer Festung ausgebaut. Zum Verrichten der Bauarbeiten wurden Handwerker aus Österreich, Bayern u. a. deutschen Regionen eingeladen. Am Fuße des Schlossberges haben sie die Siedlung Plankendorf angelegt. Zu Beginn des 18. Jh. dienten auf der Burg ca. 500 deutsche Angehörige, deren Familien in Plankendorf und in der Stadt wohnten.

7. Вид фортеці Мукачеве. Н. Персон. Майнц, 1695 Gesamtansicht der Festung Munkatsch. N. Person. Mainz, 1695

Im 14.–15. Jh. setzte sich in den Städten der Westukraine (Chust, Großteutschenau/Tjatschiv, Lemberg, Kremenez, Wladimir-Wolynskij, Luzk u. a.) Normen und Traditionen der deutschen Rechtskultur – das Magdeburger Stadtrecht – durch. Es galt anfangs nur für die Deutschen, weitete sich nach und nach auf die andere Bevölkerung der Städte aus, in denen es zur Bildung von Handwerkerzünften, diesen in sich geschlossenen Organisationen zur Vertretung der beruflichen Anliegen ihrer Angehörigen, kam. Diese Zünfte westlicher Provenienz konnten jedoch nicht zu echter Selbstverwaltung werden. Im 16. bis 18. Jh. breitete sich das „deutsche“ Recht auch auf Städte der Linksufrigen Ukraine aus.

